

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARIDA KASBIY KOMPETENTLIKNI TAKOMILLASHTIRISHNING USUL, METOD VA VOSITALARI

*Karimova Kamola Komil qizi,
Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(boshlang'ich ta'lim) ixtisosligi tayanch doktoranti.*

*Buxoro davlat pedagogika instituti
<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.04.2.034>*

Annotatsiya. Ta'lim jarayonining asosini o'qituvchi va o'quvchilarning birgalikdagi faoliyatini to'g'ri tashkil qilish belgilab beradi. Ta'lim jarayonini boshqarish, o'quvchilarni to'g'ri yo'lga boshlash, ularda bilim olishga bo'lgan ishtiyoqni yanada oshirish, ta'lim va tarbiya jarayonini uzviy ravishda birgalikda olib borgan holda har bir o'quvchidan yurt koriga yaraydigan yetuk kadr tayyorlash o'qituvchi faoliyatining asosini tashkil etadi. Pedagogik faoliyatni to'g'ri tashkil etish, albatta, o'qituvchidan ko'p mashaqqatni talab etadi. Bir jarayonning o'zida ko'p funksiyani birdaniga bajarish uchun o'qituvchida yetarli mahorat, kasbiy sifatlar bo'lishi lozim. Mehnat bozorida talabgir o'qituvchini shakllantirishda kasbiy kompetensiya muhim ahamiyatga ega. Zero, kasbiy kompetensiyasi yaxshi shakllangan pedagogda pedagogik mahorat yuqori bo'ladi. Kasbiy faoliyatini mukammal tarzda tashkil etadi. Shu bilan birgalikda, jarayonga doir har bir bo'g'inni standartlarga asosan bajarish bilangina cheklanib qolmay, doimo yangilik kiritishga, jahon andozalarini chuqur o'rgangan holda amaliy jarayonda tadbir qilishga harakat qiladi. Mazkur maqola bo'lajak boshlang'ich sinif o'qituvchilarida kasbiy kompetensiyani rivojlantirishda qanday metod, topshiriqlardan foydalanish yuqori samara berishi yoritib beradi. Metod, vosita va topshiriqlardan foydalanish to'g'risida metodik tavsiyalar berib o'tilgan.

Kalit so'zlar: kasbiy kompetensiya, metod, topshiriq, usul, vosita, "Assesment" metodi, "Insert" metodi, "Muammoli vaziyat" metodi, integrativ-kognitiv topshiriq.

МЕТОДЫ, МЕТОДЫ И СРЕДСТВА ПОВЫШЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Каримова Камола Комил кизи

*Факультет дошкольного и начального образования, докторант по специальности
теория и методика воспитания и обучения (начальное образование).*

Бухарский государственный педагогический институт

Аннотация. Основа образовательного процесса определяется правильной организацией совместной деятельности преподавателя и учащихся. Управление учебным процессом, наведение учащихся на правильный путь, повышение их энтузиазма к учебе, подготовка из каждого учащегося зрелых кадров, пригодных для работы страны, при совместном проведении процесса обучения и воспитания является основной деятельностью учителя. Правильная организация педагогической деятельности, безусловно, требует от учителя больших усилий. Чтобы выполнять сразу множество функций в одном процессе, преподаватель должен обладать достаточными навыками и профессиональными качествами. Профессиональная компетентность имеет важное значение в формировании востребованного на рынке труда педагога. Ведь педагог со сформированной профессиональной компетентностью обладает высоким педагогическим мастерством. Прекрасно организует свою профессиональную деятельность. При этом он не ограничивается выполнением каждого этапа процесса по стандартам, а всегда старается внедрять инновации, применять мировые

стандарты в практическом процессе. В данной статье объясняется, как использование методов и заданий может быть высокоэффективным в развитии профессиональной компетентности будущих учителей начальных классов. Даны методические рекомендации по использованию методов, инструментов и задач.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, метод, задание, метод, инструмент, метод «Ассесмент», метод «Инсерт», метод «Проблемная ситуация», интегративно-познавательное задание.

METHODS, METHODS AND TOOLS OF PROFESSIONAL COMPETENCE IMPROVEMENT IN FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS

Karimova Kamola Komil qizi,

Pre-school and primary education faculty, doctoral student, majoring in the theory and methodology of education and training (primary education).

Bukhara State Pedagogical Institute

Abstract. The basis of the educational process is determined by the correct organization of the joint activities of the teacher and students. Management of the educational process, starting the students on the right path, increasing their enthusiasm for learning, and preparing a mature staff suitable for the work of the country from each student, while conducting the education and upbringing process together, is the basis of the teacher's activity. The correct organization of pedagogical activities certainly requires a lot of effort from the teacher. In order to perform many functions at once in one process, the teacher must have sufficient skills and professional qualities. Professional competence is important in the formation of a teacher in demand in the labor market. After all, a pedagogue with well-formed professional competence has high pedagogical skills. He organizes his professional activities perfectly. At the same time, he does not limit himself to carrying out every step of the process according to the standards, but always tries to introduce innovations, to apply the world standards in the practical process. This article explains how the use of methods and tasks can be highly effective in developing professional competence of future primary school teachers. Methodical recommendations on the use of methods, tools and tasks were given.

Keywords: professional competence, method, assignment, method, tool, «Assessment» method, «Insert» method, «Problem situation» method, integrative-cognitive assignment.

KIRISH. Millat ravnaqi va insoniyat kamolotini belgilab beruvchi yetakchi tamoyillaridan biri ta'lim va tarbiya hisoblanadi. Bugungi rivojlanib borayotgan jamiyatdagi maktab ta'limini tubdan yaxshilash, samaradorligini oshirish, muallimga munosib shart-sharoit yaratish borasidagi islohotlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Dolzarb masalalardan biri o'quvchilardagi bilim sifatini oshirish bilan birgalikda ko'nikma, malaka hamda kompetensiyalarni yuqori saviyada shakllantirish bo'lib bormoqda. O'quvchiga jarayonning subyektivi sifatida qarash, ularning har bir muammosi, imkoniyatini chuqur tahlil qilgan holda ular bilan jarayonga kirishish muhim masala sanaladi. Jahon standartlariga munosib javob bera oladigan o'quvchini tarbiyalashda o'qituvchining o'rni beqiyos. Shu jihatni inobatga olgan holda, maktabdagi ta'lim sifatini yanada yaxshilashga xizmat qiladigan muhim mezon sifatida o'quvchi shaxsini mukammal tarzda shakllantirish uchun bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining faoliyatini to'g'ri tashkil etish, ulardagi kasbiy kompetensiyani rivojlantirishni ko'rsatishimiz mumkin. Zero, oliy ta'limda tahsil olayotgan bo'lg'usipedagogning kasbiy kompetensiyasi hamda kasbiy mahoratlarini shakllantirib berish uchun yetarli shart-sharoit yaratish maktab ta'limi yaxshilanishiga, davr talabiga mos ta'lim oluvchini yuzaga keltirishda katta xizmat qiladi. Prezidentimiz Sh.Mirziyoyevning "Bugungi kun o'qituvchisi mutaxassis, ham o'rgatuvchi,

ham o'rganuvchi bo'lishi, ya'ni, o'z ustida tinimsiz ishlashi, doim izlanib yashashi kerak", - deya aytgan so'zlari ham pedagoglar faoliyatini yanada takomillashtirishga qaratilayotgan har bir jarayonni yana bir bor tasdiqlaganini ko'rishimiz mumkin.

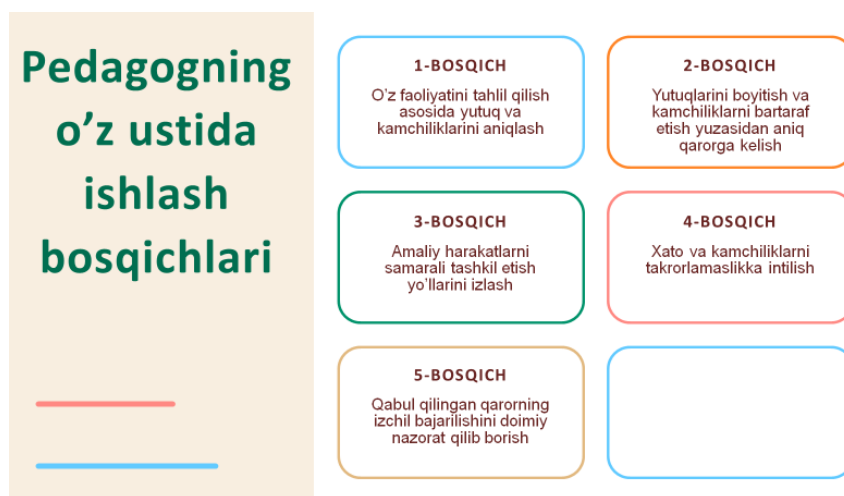
Bundan tashqari O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 6-sentyabrdagi PF-5812-son "Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida", 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi farmoni va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 27-fevraldagi "Pedagogik ta'lim tadbirlari to'g'risida"gi qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5712-sonli "Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi farmoni kabi me'yoriy-huquqiy hujjatlar ham pedagogda kasbiy kompetensiya, mahoratni takomillashtirish uchun ma'lum miqdorda asos bo'lib xizmat qiladi.

METODLAR

Kasbiy kompetentlikni egallashda o'z ustida ishlash va shu bilan birga o'z-o'zini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. O'z-o'zini tahlil qilish va o'z-o'zini baholash mezonlari orqali o'zini-o'zi rivojlantirishning vazifalari belgilanadi. Zero, o'z ish faoliyatini xolisona o'zi tahlil qila olgan va baholay bilgan pedagoggina ko'pgina yutuqlarga erisha oladi. Ish faoliyatini samarali tarzda tashkil eta oladi.

O'z ustida ishlash deganda, ma'lum bir shaxs yoki mutaxassisning o'zini ijtimoiy va shaxsiy jihatdan rivojlantirishi, kamolotga erishish maqsadida izchil, muntazam, tizimli harakat qilishni tushunish mumkin.

Pedagogning o'z ustida ishlashi bir necha bosqichda kechadi.(1-rasm)

1-rasm. Pedagogning o'z ustida ishlash bosqichlari. Axmedova M.T. Pedagogik kompetentlik.

Ko'rib turganimizdek, o'z ustida ishlash bosqichlari izchil, muntazam, tizimli tarzda amalga oshirilsa, o'qituvchida kasbiy kompetensiya rivojlanishi ham ma'lum darajada kafolatlanishi bejiz emas. Pedagog o'z faoliyatini to'liq nazoratga olgan holda tashkil etsa, kamchiliklarni bartaraf etish orqali yuqoriga intilsa, undagi kompetensiyaviylik, pedagogik bilimdonlik ham oshib boradi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi kasbiy bilim orqali kasbiy faoliyatni tashkil etishi va ularning uyg'unligida erishilgan kasbiy tajriba orqali jadallik bilan rivojlanib borayotgan jamiyatda o'z o'rniga ega bo'lishi va bir qator kasbiy malakalarni, kompetensiyalarni o'zida mujassamlashtirgan bo'lishi joiz. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi egallagan mahoratidan foydalangan holda o'zida shakllantirgan ko'nikmalari, mavjud shaxsiy hamda kasbiy kompetensiyalari darajasini egallash yo'nalishlarini belgilab olish lozim:

1. Pedagog tomonidan olinadigan bilimlar mavjud kasbiy faoliyatning quyidagi

jarayonlarida aks ettiriladi:

a) atrof muhitdan olinayotgan hamda foydalanilayotgan axborotlarning mavjud hajmi hamda uning murakkabligi;

b) olinayotgan bilimlarning yangiligi va innovatsionligi;

c) mavjud nazariy va amaliy bilimlarning bir biriga nisbati.

2. Pedagogning mahorati hamda amaliy ko'nikmalari quyidagilar bilan ifodalanadi:

a) kasbiy faoliyatni to'liq bajarish imkoniyatining turlichaligi, belgilangan vazifalarni bajarish imkoniyatlarini tanlay olish zarurati va uning asosiy yo'li hamda yo'nalishlarini ishlab chiqish;

3. Mavjud kompetensiyalar quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi:

a) mustaqil ishlash imkoniyati;

b) faoliyat ko'lami.

Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyaning rivojlanishiga xizmat qiladigan metod va topshiriqlarni ta'kidlab o'tishni lozim deb topdik. Jarayonni tizimli ravishda olib borishni rejalashtirish, uni amalga oshirish samarasini yuqori darajaga ko'tarish maqsadida turli metod, usul va topshiriqlarni qo'llash o'zining natijasini ko'rsatishi ehtimoldan holi emas. Shu o'rinda, bir nechta metodlarni mazmuniga asosan kasbiy kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiladigan bir nechta metodni keltirib o'tish maqsadga muvofiq.

Ma'lum bir ko'nikma va kompetensiyalarni shakllantirishiga ko'ra umumiylik kasb etadigan metodlarni sanaydigan bo'lsak, vaziyatni baholash va uni to'g'ri tahlil qilish imkoniyatini beradigan "Muammoli vaziyat", "Akademik munozara", "Bumerang", "Sinektika" kabi metodlarni; ma'lum bir jarayonning yoki o'rganiladigan tushunchaning afzalliklari, kamchiliklarini ochib berishga xizmat qiladigan "SWOT" tahlili, "T-sxema"; metod ishtirokchilarda har tomonlama chuqur izlanish olib borish, berilgan tushuncha borasida har tomonlama bilim, ko'nima va kompetensiyalarni shakllantirish va bor malakalarini qo'llash xizmat qiladigan "Pinbord", "FSMU", "Qora quti", "Kubik", "Nilufar guli", "Tushunchalar tahlili" kabi metodlarni aytishimiz mumkin.

NATIJALAR. Metodlar qo'llanilishi va ularning yordamida bo'lajak o'qituvchilarda qanday kompetensiya va ko'nikmalar shakllanishi hamda rivojlanishi haqida so'z yuritish maqsadida bir nechta tavsiyalar berib o'tish lozim. Quyida metodlar tavsifi va ular orqali bo'lajak o'qituvchi qanday yutuq va ustunliklarga erishishi haqida so'z yuritiladi.(2-jadval)

METOD	TAVSIFI	KASBIY KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHDAGI AHAMIYATI
"Kritik(keskin) vaziyat tahlili" metodi	muayyan bir vaziyatga qisqacha tushuncha beiladi va muayyan qatnashuvchilar u vaziyatni o'rganib chiqadilar.	Ushbu metodning kasbiy kompetensiyani rivojlantirishdagi ahamiyati shundan iboratki, bu metod orqali bo'lajak o'qituvchilar pedagogik jarayonda yuzaga keladigan keskin holatlarda o'zini qanday tutish, vaziyatni qanday yumshatish va qanday qilib muammoni hal qilish masalalariga doir kompetensiyalarni o'zlarida shakllantirib boradilar.

<p>“Rezyume” (yelpig'ich) metodi</p>	<p>Metod yordamida o'quvchi yoki talabalarda taqqoslash, solishtirish, yutuq va kamchiliklarini baholash hamda birgalikda xulosa chiqarish malakalarini rivojlantiradi.</p>	<p>Mazkur metod orqali o'qituvchilar orasida yangiliklar, innovatsiyalar va eng asosiysi xorij tajribalaridan namunalarni keng tahlil qilish imkoniyati mavjud bo'ladi. Bo'lajak pedagoglar jarayonni har tomonlama chuqu tahlil qiladilar. Afzalliklari hamda kamchiliklarini o'rganib chiqadilar. Va shu bilan birgalikda kamchiliklarni bartaraf etgan holda o'zlari amaliyotda joriy qilishga harakat qiladilar. Bu ularda ko'pgina kompetensiyalar shakllanishiga turtki bo'ladi.</p>
<p>“Insert” metodi</p>	<p>Bu metod samarali o'qish va fikr matnda belgilashning interaktiv tizimidir. U ta'lim oluvchilarda bilim haqida ma'lum darajada ma'lumot olishga qaratilgan. Qanday bilimga ega, kamchiliklari va qaysi jihatlarga ko'proq e'tibor berish kerakligini belgilab beruvchi metod sanaladi.</p>	<p>“Insert” metodi yordamida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini takomillashtirish yanada yuqori darajaga ko'tarilishi mumkin. Bu metodni o'tkazish yordamida ularning ma'lumot bazasidagi holat, tushunishi qiyin bo'lgan jihatlarni o'rganish, turli holatlarga doir qanday ko'nikma va malakaga ega ekanliklarini aniqlash imkoni mavjud bo'ladi. Bir so'z bilan aytganda, bu metod orqali bo'lajak pedagogni har tomonlama o'rganish va uni kamchiliklarini</p>
<p>“Sinkveyn” metodi</p>	<p>Sinkveyn tushunchalar va axborotlarni refleksiyalash, sintezlash va umumlashtirishda tezkor va qudratli qurol hisoblanadi.</p>	<p>tuzatgan holda yetuk kadr sifatida tayyorlashga zamin yaratiladi.</p> <p>Ushbu metodning kasbiy kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiladigan ustun tomoni sifatida, yangi tushunchalarni turli jihatdan tezkor ravishda tahlil qilish imkoniyatini berishi bilan baholashimiz mumkin. Keltirilgan tushunchaga doir sifatlarni, harakat fe'llarini unga sinonim so'zni topa olish ko'nikmasi barchada ham shakllangan emas. Shu masalalarda xato va kamchiliklarga yo'l qo'yadigan bo'lajak o'qituvchilarda yetarlicha imkoniyat yuzaga kelishi uning afzalliklarini ko'rsatadi.</p>

2-jadval. Metodlar tasnifi hamda kasbiy kompetentlikni rivojlantirishda ularning ahamiyati. Bundan tashqari, “Assesment” metodi ham bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ko'p qirrali kompetensiya va malakalarni shakllantirish uchun keng imkoniyat yaratadi. “Assesment” metodi jadval ko'rinishida bo'lib, unda test topshiriqlari, muammoli vaziyat,

symptom, amaliy ko‘nikma kabilar joylashtirilgan bo‘ladi. Bu metod bo‘lg‘usi pedagogdan mavjud bilimlarini ko‘rsatish. Muammoli holatga to‘g‘ri yechim topa olish, tushunchalarni izohlash va ma‘lum mavzuga doir amaliy ko‘nikmaga ega bo‘lishni talab etadi.

Masalan:(3-jadval)

Test	Muammoli vaziyat
Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi egallashi lozim bo‘lgan mavzular yuzasidan ma‘lum miqdordagi test topshiriqlari tuziladi	Pedagogik jarayonda yuz berishi mumkin bo‘lgan holatlar, psixologik keskin ziddiyatlar borasida keltirigan muammoli vaziyat keltiriladi va ulardan shu muammoga munosib yechim topish kerakligi talab etiladi.
Simptom	Amaliy ko‘nikma
Ma‘lum bir tushunchalarga izoh berilishi, yoritilishi hamda ilmiy asoslanishiga doir bir necha atamalar keltirib o‘tiladi.	Metodik jihatdan egallashi kerak bo‘lgan masalalar yuzasidan jadval, chizma va ma‘lum bir holatlarni solishtirish hamda umumlashtirishga doir topshiriqlar beriladi.

3-jadval. “Assesment” metodining kasbiy kompetensiyani rivojlantirishda qo‘llashning ahamiyati

Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarida yuqori darajadagi kasbiy kompetensiyani rivojlantirishni muayyan darajada kafolatlab beradigan jihatlar sifatida topshiriqlarni ham aytishimiz mumkin. Topshiriqlar, ayniqsa, integrativ-kognitiv xususiyatga ega bo‘lsa, topshiriqning amaliy ahamiyati juqa yuqori bo‘ladi. Shu o‘rinda, avvalo, integrativ va kognitiv atamalariga ta‘rif berib o‘tish ayni muddao hisoblanadi.

Integrativ- integrativ-shaxsiy mezonlar: integrativ-shaxsiy – ma‘lum bir fanni boshqa fanlar bilan integratsiya va inkorporatsiyalash qobiliyati, ijodiy salohiyat, kasbiy o‘shiga intilish xususiyatlarining tashkil toptirilishi.

Kognitiv- talabalarining psixologik-pedagogik bilimlari-boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yosh va individual, psixofiziologik xususiyatlarini, o‘quv jarayonini tashkil qilish shakl, metod va vositalarini, didaktik, masofaviy tajribalar orqali o‘quvchilarni tashxislashning asosiy metodikasini, innovatsion pedagogik texnologiyalarni bilishi lozim.

Keltirib o‘tilgan tavsiflarni tahlil qilish orqali integrativ-kognitiv topshiriqlar yuzasida bir necha tavsiyalar keltirish mumkin. Mazkur topshiriqlar yordamida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining metodik, nazariy hamda amaliy jihatdan mukammal tayyorgaligi, undagi ko‘nikmalarning yetarliligi, hozirgi kunda dolzarb masalaga aylib borayotgan chet tili bo‘yicha bilim darajasining yuqoriligi, innovatsion hamda axborot kommunikatsion texnologiyalari borasidagi bilimlarini tekshirish, psixologik va pedagogik jihatdan tayyorgarlik darajalarini aniqlash mumkin bo‘ladi.

MULOHAZALAR. Kasbiy kompetentlikni rivojlantirish hamda bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbiy kompetentlikni takomillashtirishning ahamiyati borasida bir qancha olimlar o‘zlarining ishlaridama‘lumot va tavsiyalar berib o‘tganlar,

Musurmonova A., Isaqulova N.J, Jumaniyozova M.T., Jumayev A.Sh. lar o‘zlarining “Umumiy pedagogika” nomli darsliklarida “Assesment” metodi bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbiy kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qilishi borasida fikr va mulohazalar keltirilgan. Unga ko‘ra, metod yordamida talabalarda baholanishi lozim bo‘lgan kasbiy kompetentlik sifatleri ro‘yxatini tuzish, kasbiy kompetentlik jihatlari namoyon bo‘ladigan faoliyat turlarini

modellashtirish imkonini beruvchi holatlar, muammoli vaziyatlar tizimini ishlab chiqish, kasbiy kompetentlikni rivojlantiruvchi ma'lum bir kompetensiyalarning shakllanganlik darajasini aniqlovchi mezonlarni tartiblash bo'lajak o'qituvchilarda rivojlanishi lozim bo'lgan kasbiy kompetentlik uchun asos bo'lib xizmat qiladi.[4;181-b.]

Bundan tashqari pedagogik texnologiyalarning bo'lajak pedagogdagi kasbiy kompetentlikni namoyon etishi va bu bilan birgalikda rivojlanishi haqida ham so'z boradi.

Saidova M.J. o'zlarining ilmiy maqolalarida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning mezonlari va asoslari haqida o'zlarining qarashlarini keltirib o'tganlar.

Ularning olib borgan izlanishlariga ko'ra, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmining komponentlarini 3 guruhga ajratish maqsadga muvofiq:

1. Pedagogik rivojlanish bosqichlari;
2. Tanlangan faoliyat usullari;
3. Amalga oshirish mazmuni.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari kasbiy-metodik kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmining komponentlarini takomillashtirish mazmuni bir necha mazmun va bosqichlarda amalga oshiriladi:

1. Kasbiy-metodik kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmining komponentlarini mustaqil ta'lim olishga qaratilgan uzviy bosqichli jarayonlar orqali amalga oshirish:
 - mustaqil ta'lim olish mezonlarini ishlab chiqish;
 - mustaqil ta'lim olish mazmunini tizimlashtirish (darslik, sayt, veb-kvest materiallari);
 - mustaqil ta'lim olish shaklini aniqlash;
 - mustaqil ta'lim olish natijasini bashoratlash.

1. Kasbiy-metodik kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmining komponentlarini mahorat darslarini o'tish va yangi muhitni hosil qilish orqali amalga oshirish:
 - nazariy bilimlar mazmunini tizimlashtirish;
 - olgan bilimlarni amaliyot faoliyatida sinab ko'rish;
 - amaliyotda sinalgan tajribalar individullashtirilishiga e'tibor berish;
 - sinalgan amaliy bilimlarni kamchiligini aniqlash va qayta amaliy dars singari o'tib berish.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-metodik kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmining komponentlarini quyidagi uyg'ullikka ega deyish mumkin. (4-jadval)

(4-jadval)

Kasbiy kompetensiya	Metodik kompetensiya	Kasbiy-metodik kompetensiya
O'ziga xos, o'zgachalik	Faoliyatni loyihalashtirish	Ta'lim berish va jarayonni modernizatsiya qilish
Nazariy hamda amaliy bilimni o'zlashtirishdagi intiluvchanlik	Darsning ham nazariy ham amaliy jihatlari o'zlashtirganligi	Olingan nazariy bilimlar asosida mustaqil ta'lim olish, turli mahorat darslarini chuqur tahlil qilish asosida tashkil eta olish
Amaliy mahorat	Darsni o'tishdagi barcha bosqichlarni amal qilish	Faoliyatni tashkil etishdan avval jarayonni dinamikasini hisobga olish va boshlang'ich ta'limga oid yangiliklarni qo'llash
Kreativlik	Mavzuni tushuntirish Metodikadi:	Ta'lim jarayonidagi ijodiy yondashuvchmi takomillashtirish va unda individualikka erishish
Axborot kommunikatsion texnologiyalaridan samarali foydalana olish	Raqamli Texnologiyalardan foydalangan holda yangi bilimlarni egallash	Masofaviy sharoitda olingan bilimlarni amaliy jihatdan qo'llay olish

4-jadval. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-metodik kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmining komponentlarini quyidagi uyg'unligi. Saidova M.J. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-metodik kompetensiyasini rivojlantirishning modifikatsion imkoniyatlari.

Kasbiy-metodik kompetensiya rivojlantirish mezanizmining komponentlari orasida bir-birini to'ldiradigan va bosqichma-bosqich mukammal bilim va ko'nikma hosil qilishga intilish jihatlari kuzatish mumkin. Bu esa, albatta, quyidan yuqori tomon harakatlanish ko'rsatadi.[18;604-b.]

XULOSA VA TAVSIYALAR

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash lozimki, ta'lim jarayoni sifatini yuqori saviyada tashkil etish, avvalo, boshlang'ich sinf o'qituvchilaridagi kasbiy kompetentlikni rivojlantirish lozim. Darhaqiqat, boshlang'ich olingan bilim o'quvchilarda keyingi bosqichlardagi barcha bilimlar uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Ilk bilimlar nafaqat o'quvchining maktabdagi o'rni balki jamiyatdagi o'z o'rniga ega shaxs bo'lib shakllanishida ham muhim rol o'ynaydi. Shunday ekan, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilaridagi kasbiy kompetentlikni takomillashtirish birinchi o'rinda bajarilishi lozim bo'lgan vazifaga aylanishi lozim.

Shu jarayonni amalga oshirish uchun xizmat qiladigan tavsiyalar berib o'tadigan bo'lsak: bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilaridagi kasbiy kompetentlikni oshirishga xizmat qiladigan metodik qo'llanma va darsliklarni ishlab chiqish;

bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilar uchun barcha kerakli sharoit va qulayliklarni yaratish;

kasbiy kompetensiya rivojlanishiga yordam beradigan metod, usul va topshiriqlar tizimini ishlab chiqish;

nazariya va amaliyotning uyg'unligini ta'minlagan holda jarayonni tashkil qilishda metodik, pedagogik, psixologik, shaxsiy, innovatsion hamda kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantiruvchi jihatlarga yanada ko'proq e'tibor qaratish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi "Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi to'g'risida" PF-5712-son Farmoni. <https://lex.uz/doss/4312785>

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 15-maydagi "O'zbekiston Respublikasida kasbiy malakalar, bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish milliy tizimi faoliyatini tashkil etish choralari to'g'risida" 287-sonli Qarori. <https://lex.uz/doss/4814154>

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" farmoni. <http://lex.uz/docs/-5841063>

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi farmoni. <http://lex.uz/docs/-4312785>

3. Muslimov N., Usmonboyeva M., Sayfurov D., To'rayev A. (2015) Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. -Toshkent. 120 b.

4. Musurmonova A., Isaqulova N.J, Jumaniyozova M.T., Jumayev A.Sh. (2020) Umumiy pedagogika. Darslik.-Toshkent "Innovatsiya-Ziyo".-194 b.

5. Asadov Y.M. (2014) Boshlang'ich ta'limda kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan ta'lim paradigmasi // Respublika ilmiy amaliy konferensiyasi tezislari to'plami. -Toshkent. -10 -14 b

6. Xutorskoy A.V. (2003) Klyuchevyye kompetentsii kak komponent lichnost-no-oriyentirovannoy paradigmy obrazovaniya // Nar. Obrazovaniye. - Moskva. -№ 2. - S. 58-64.

7. Markova, A.K. (1990) Psixologicheskiy analiz professional'noy kompetentnosti uchitelya Tekst. / A.K. Markova // Sovetskaya pedagogika. № 8. - S. 82-87. - ISSN 0869-56IX.

8. Bolotov V.A., Serikov V.V. (2003) Kompetentnostnaya model: Ot idei k obrazovatelnoy programroy. Pedagogika. № 3.

9. Slastenin V.A. (2002) Obshaya pedagogika. -Moskva.

10. Daminov O., Tulaev B., Khimmataliev D., Shakov V., Kurbonova Z. (2020). The Role of Competence and Competent In Preparing Professional Training Teachers For Professional Activity. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(9s), 6338-6349. Retrieved from <http://serss.org/journals/index.php/IJAST/article/view/20245>
11. Himmataliyev D.O. (2020) Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetentlikni rivojlantirish mexanizmi. //Oliy ta'lim. Toshkent. №7. -23-b.
12. Ibragimova F.X. (2018) Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini angliya madaniyatiga qiziqishlarini shakllantirish orqali takomillashtirish. Diss...avtor... Toshkent. 11- b.
13. Jonpulatovna S. M., Qizi I. M. F. (2021) An integrated approach to the use of pedagogical technologies in primary school mathematics //Middle European Scientific Bulletin.– Toshkent. 8. – C. 174.
14. Jonpulatovna S. M., Qizi I. M. F. (2021) Improve Pupils' Knowledge and Personal Qualities Through Educational Tools in Elementary Mathematics Classes //Middle European Scientific Bulletin.. – T. 8. – C. 173.
15. Saidova M. J. (2022) MODERN CONDITIONS FOR IMPROVING THE METHODOLOGICAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS THROUGH DISTANCE LEARNING //Conference Zone.– C. 16-21.
16. Saidova M. J. (2022) DIRECTIONS AND CONTENT OF THE ORGANIZATION OF DISTANCE LEARNING //Conference Zone.– C. 7-15.
17. Saidova M. J. (2022) MASOFAVIY TA'LIM VOSITASIDA BO 'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARINING METODIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH MAZMUNI //PEDAGOGS jurnali.– T. 1. – №. 1. – C. 43-46.
18. Saidova M.J. (2022) Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirish imkoniyatlari // Sovremennyye innovatsionnyye issledovaniya aktual'nyye problemy i razvitiye tendentsii: resheniya i perspektivi.. – T. 1. – №. 1. – C. 101-104. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8040089>